

למען הסדר וטוב

חידונים ומשחקים

ליל הסדר- מבנה הסדר הלכה למעשה

ליל הסדר, כשמו כן הוא.

הכל מסודר וערוך מראש.

המבנה החינוכי מלא רעיונות הפרוסים לאורך חמש עשרה תחנות: "קדש ורחץ... נרצה".

הנה הן לפניכם:

קדש

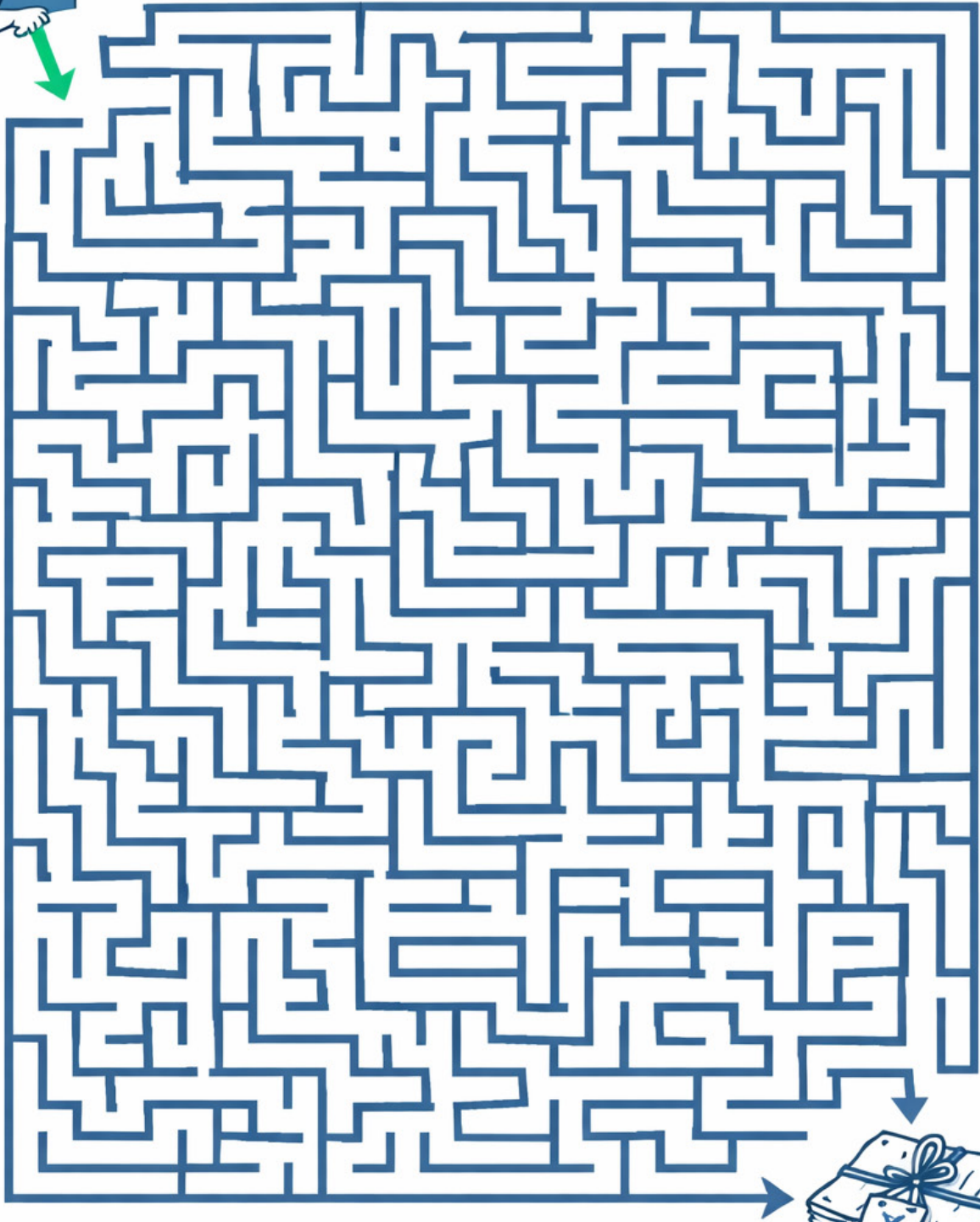
למה שותים ארבע כוסות? כנגד ארבע לשונות של גאולה. ארבעת הכוסות הן: כוס קידוש, כוס על הגדה, כוס ברכת המזון, כוס על ההלל. מי שאין לו יין לארבע כוסות, האם הפסיד את המצווה? לא! כל כוס היא מצווה בפני עצמה.

ורחץ

מדוע נוטלים ידיים בלי ברכה לפני אכילת כרפס? משום שנוטלים ידיים לפני שאוכלים "דבר שטיבולו במשקה", היינו דבר שבא במגע עם נוזל. דין זה קשור לדיני הטהרה. לדעת חלק מהפוסקים נהגו כך רק בזמן שבית המקדש היה קיים.

כרפס

באילו ירקות משתמשים לכרפס? בדרך כלל משתמשים בעלי הסלרי או הפטרוזיליה. אפשר גם בתפוחי אדמה, צנון וצנונית.
מדוע אוכלים כרפס בליל הסדר? כדי לעורר את הילדים לעמוד על השינויים ולשאול שאלות.
מדוע בחרו דווקא בכרפס? דרשי רשומות דרשו: כרפס- ס' בפרך. היינו שישים ריבוא מבני ישראל שעבדו בפרך.
למה צריך לכוון בשעה שמברכים על הכרפס? לפטור את המרור מברכת בורא פרי האדמה.
האם יש להקפיד על שיעור מסוים באכילת הכרפס? כן. יש להקפיד שלא לאכול כזית, כדי שלא נצטרך לברך ברכה אחרונה.

יחץ

איזה מצה בוצעים לצורך האפיקומן? על המצה האמצעית.

מגיד

מה המיוחד במצוות מגיד? א- זו מצווה מהתורה. ב- לא מברכים עליה. ג- היא תופסת את המקום המרכזי בסדר.

נרצה

מי שואל מה נשתנה? הילדים. ואם אין, ישאל מבוגר, ואפילו מי שעורך את הסדר לבדו, ישאל עצמו מה נשתנה. האם לדעתכם נוסח הנרצה משקף את חיינו?

רחצה

מדוע שוב נוטלים ידיים?! הרי כבר נטלו ידיים לפני אכילת כרפס?! משום שמאז נטילת הידיים הראשונה עסקו בדברים נוספים שהסיחו את הדעת.

מוציא

למה יש שלוש מצות? שתיים ללחם משנה כבכל שבת וחג. אחת ללחם עוני, למצות מצה.

מצה

למה מברכים "ברכת המוציא" לפני ברכת "על אכילת מצה"? תדיר ושאינו תדיר- תדיר קודם.

למה אוכלים שני שיעורי "כזית" בהתחלה? אחת לצורך ברכת המוציא והשניה על מצות מצה.

מרור

למה אין צריך להסב בעת אכילת מרור? משום שהמרור הוא זכר לעבדות.

האם אנו נדרשים לאכול כמות מסויימת של מרור? כן, כשלושים גרם (שיעור 'כזית')

מה נהגו לאכול כדי לצאת ידי חובת אכילת מרור? יש שנהגו לאכול חזרת ויש שנהגו לאכול חסה. ועדיף לאכול חסה: א. משום שבגמרא הוזכרה החסה. ב. משום שקשה לאכול כזית מן החזרת.

כורך

מדוע יש לאכול מרור ומצה יחד? כדי לצאת ידי חובת דברי הלל שפירש: "על מצות ומרורים יאכלוהו" היינו שיש לאכול מצה ומרור יחדיו.

שולחן עורך

מדוע יש נוהגים שלא לאכול בשר צלי בסעודה? כדי שלא יראה כמי שאוכל מקורבן הפסח וכיוון שבית המקדש נחרב הוא נראה כמי שאוכל קודשים מחוץ לבית המקדש.

צפון

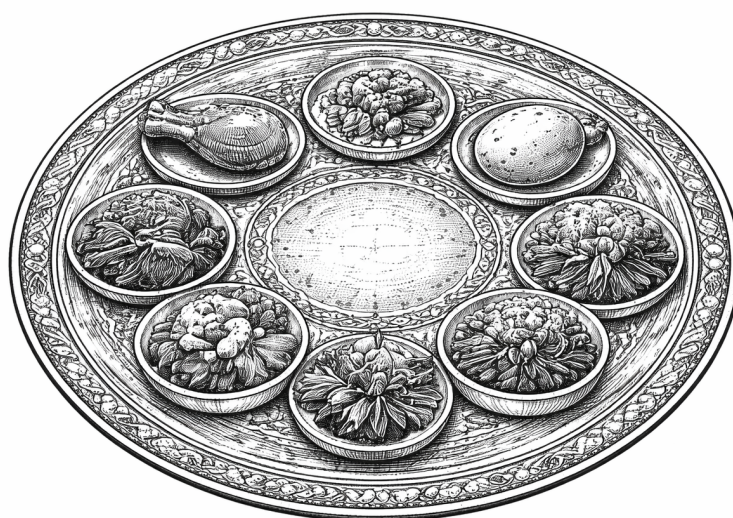
למה נהגו שהילדים גונבים את האפיקומן? כדי שהילדים יהיו ערניים ולא יירדמו. מה פירוש השם אפיקומן? מה משמעותו? הוציאו דברי מתיקה. ומשמעותו שאחר אכילת המצה אין לאכול כלום. זוהי "המנה האחרונה" של סעודה זו. עד מתי צריך לסיים את אכילת האפיקומן? עד חצות. כמה צריך לאכול מהאפיקומן? גם כאן, כשלושים גרם (שיעור 'כזית')

ברך

מה המיוחד בברכת המזון של ליל הסדר? מברכים על כוס היין גם אם אין שלושה אנשים לצורך קיומו של 'זימון' הנהוג בארוחה רגילה.

הלל

מה המיוחד בתפילת ההלל שביליל הסדר? חלקה נאמרת לפני הארוחה וחלקה, אחריה.

שאלות, חידות ומה שבניהן

את החידונים והשעשועונים ראוי לפזר בין קטעי הקריאה
בליל הסדר או בזמן הארוחה. חלק, כדאי להדפיס מראש.

א.

בידו של אהרון הוחזקתי חזק,
פתאום זרקני- ואז חיש כבזק-
הפכתי תנין- עד כס פרעה הגעתי
ומטות החרטומים- את כולם בלעתי. (מטה אהרון)

ב.

מזהירים את פרעה: "שלח את עמי!"
אך פרעה מתעקש: "לא אשלח- לא אני!"
ואלוקים אינו מסכים יותר לחכות-
ומיסר את פרעה ב... (עשר המכות)

ג.

מימי היאור, הנהר והים,
בארות, מעינות, נחלים ואגם
האבנים והעצים שבכל- ארץ חם-
בן- רגע הופכים ממים ל... (דם)

ד.

הזדקנת פרעה- אתה כבר חלש
יש לי בשבילך- דבר מה חדש
אבעבועות שפורחות בעורך העדין-
תתגרד עם שריך כשאשלח את ה... (שחין)

ה.

עמי ממתין לגאולה
ואני תכננתי פעולה.
ואם לבך עוד- לא יחרד
מחר אביא את ה... (ברד)

ו.

ועתה, הו פרעה, ספור הפלאות,
שבאזני בני- בנך תספר לדורות.
איך בך התעללתי, צחקתי בכל פה-
והבאתי עליך מכת ה... (ארבה)

ז.

למה, פרעה, תחזיק את- העם?
לא הכית עדין מספיק עבורם?
שפטים גדולים אעשה- ודינים?
כל- ארץ מצרים תוכה ב... (כינים)

ח.

מלך אכזר, כמו חית- בר,
מחזיק בעמי וטרם שוחרר.
לכן, חיות- טרף אשלח לרוב-
בעברית היא נקראת מכת ה... (ערוב)

חידונים לילדים בכיתות היסודי

- כמה סימנים יש לסדר?
(חמישה עשר)
- מה היה עושה בזמן שבית המקדש קיים מי שלא הקריב את קורבן הפסח?
(פסח שני)
- מהו מנהג "קמחא דפסחא"?
(חלוקת כסף לעניים לקראת חג הפסח)
- מה ההבדל בין בדיקת חמץ לבין ביעור חמץ?
(בדיקה - אור ל"ד, ביעור - שריפת החמץ ביום י"ד)
- כמה סימנים יש בקערת הסדר?
(ששה והם: זרוע, ביצה, מרור, חרוסת, כרפס, חזרת)
- מה זה יחץ ולמה עושים זאת?
(חוצים מצה לשניים כמו לעני. את החצי שומרים לאפיקומן)
- על איזה מצווה מרכזית בליל הסדר לא מברכים?
(מגיד)

שאלות מא' ועד ת':

א - טועם בכל בית מהיין.

(אליהו)

ב - או בארוחת בוקר או בארוחת בערב.

(ביצה)

ג - בה הושיב פרעה את בני ישראל.

(גושן)

ד - אחת המכות.

(דם)

ה - הכין לעצמו כריך.

(הלל הזקן)

ו - כוס חמישית.

(והבאתי)

ז - גם בקערה וגם אצלנו.

(זרוע)

ח - לא יום טוב ולא יום רגיל.

(חול המועד)

ט - מרבני בני ברק.

(טרפון)

י - חוצים את המצה גם בגללו.

(ים סוף)

כ - ריק, ליד השולחן.

(כיסא של אליהו)

ל - מצה האמצעית.
(לוי)

מ - מרות העייפות, משמשים להכנת המצות.
(מים שלנו)

נ - החודש הזה לכם...
(ניסון)

ס - כינוי לכל הערב הזה.
(סדר)

ע - אותו מניפים.
(עומר)

פ - אחת הערים.
(פיתום)

צ - מוסתר. לקראת הסוף.
(צפון)

ק - לצורך עניים.
(קמחא דפסחא)

ר - זה שצריך לתת לו בשניים.
(רשע)

ש - כדי שהקטנים ישימו לב.
(שינוי/שאלות)

ת - לקראת לידה.
(תשעה)

מספרים בהגדה:

שתיים בהגדה = הטבלה (פעם כרפס, פעם בחרוסת), פעמיים נוטלים ידיים, לוחות הברית.

ארבע בהגדה = כוסות, בנים, אימהות. לדעת רבי אליעזר לקו על הים ארבע מכות.

עשר בהגדה = עשר המכות, עשרת הדברות.

אחד עשר בהגדה = כוכבים.

שלושה עשר = מדיא. הסבירו מהם!

חמישה עשר בעלי חיים המופיעים בהגדה = מקנה, סוסים, חמורים, גמלים, בבקר ובצאן, צפרדע, כינים, ערוב, ארבה, זבח פסח, (הרים תרקדו כ) אילים, כפירים (רשו ורעבו), (סבוני) כדבורים, אריות.

חמישה עשר מי יודע? ט"ו בניסן, תאריך חג המצות.

ששה עשר מי יודע? טיפות היין אותן מטפטפים 10 המכות + דצ"ך עד"ש באח"ב + דם, אש ותמרות עשן.

ארבעים בהגדה = במצרים לקו בארבעים מכות.

שבעים בהגדה = ר' אלעזר בן עזריה: "כבן שבעים שנה", "בשבעים נפש ירדו בני ישראל..."

מה המספר הגדול ביותר המופיע בהגדה?

כמה חיות נזכרות בחד גדיא? ארבע: גדי, חתול, כלב ושור.

כמה אנשים נזכרים בחד גדיא? שניים: אבא ושוחט.

כמה בעלי חיים נזכרים בעשרת המכות? צפרדע, כינים וארבה.

מקום מרכזי במרכז הארץ הנזכר בהגדה? בני ברק.

שאלות לבני נוער ומבוגרים

איזו "הפטרה" אין מפטירין בליל הסדר? אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן
(תשובה לבן החכם)

על איזה כוס מברכים ברכה קצרה מאד, ברכה ארוכה, ארבע ברכות ארוכות, ארבע ברכות קצרות ועל איזה כוס לא מברכים?

ברכה קצרה מאד - כוס רביעית "ברוך... מלך מהולל בתשבחות"

ברכה ארוכה - כוס שניה: "אשר גאלנו וגאל את..."

ארבע ברכות ארוכות - כוס שלישית, ברכת המזון.

ארבע ברכות קצרות - כוס ראשונה, אם חל במוצ"ש: יקנה"ז

אין ברכה - כוס חמישית. כוס של אליהו הנביא

מצאו שמות של שלשה אנשים הנזכרים בהגדה שלכולם אותה משמעות!
(אליעזר - אלעזר - עזריה)

היכן מופיעים הנכדים בהגדה?
(אנו ובנינו ובני בנינו)

מצא מילה בת ארבע אותיות ששלש מהן זהות!
(הקהה)

ציינו חמש מילים המבטאים קולות של כאב אותם מוציא האדם מפיו
(ונצעק, ויאנחו, ויזעקו, שועתם, נאקתם)

כמה פעמים נזכר משה רבנו בהגדה והיכן?
(פעם אחת! בדברי ר' יוסי: "ועל הים לקו...")

איזה צבע נזכר בהגדה?
(לבן! "צא ולמד מה ביקש לבן הארמי...")

מי אפה מצות עוד לפני יציאת מצרים?

(לוט!)

איזה ביטוי מקשר בין שמחת תורה לפסח?

(בחלק הנרצה: זך שוכן מעונה. ובשמחת תורה קוראים את פרשת "מעונה")

כמה ברכות מברכים בליל הסדר? (כולל הקידוש)

3 קידוש

1 כרפס

2 כוס שניה

8 ארוחה (כולל ברכת המזון וכוס שלישית)

1 אחרי ההלל

2 כוס רביעית

17 = הגדה.

מי אני?

בזמן המקדש נאכלתי ועתה משחרב, הוזנחתי / ועד שיבנה, בקערה הוזכרתי.

(קורבן פסח, זרוע בקערה).

עלי שמרו משעה שקצרו / והמהדרין רק אותי אוכלין.
(מצה שמורה).

ניצלנו ולכן צמנו. מי אנחנו? (הבכורים).

שני קורבנות נזכרים בקערה / האחד מפורסם וידוע, לשני, זכר: "עגול, לבן" / מהו הקורבן, ומהו הזכר?

(קורבן חגיגה, ביצה).

כפל משמעות

היא מכה אחרונה / היא גם ההצגה הראשונה.

מכת בכורות / הצגת בכורה

הוא מלאך / היא מסוכנת לכל אזרח.

שרף / שרפה

בו - עומדים ומצפים באוטובוסים ובמרכולים / בה לומדים והוגים כל הלילות והימים.

תור/תורה

הוא- חבר ורע ל"חלילה" / היא- כמרורים נאכל הלילה.

חס- חסה

הוא- ציפור שקולה/ היא- מתנת ה' מסיני - ניתנה היא לעמנו.

תור- תורה

הוא- סימן היכר למחלות הגוף/ היא- כמוה עמדו המים במצולות ים סוף.

חום- חומה

הוא- חלק כד- שבור, מושלך ללא תועלת/ היא- מתוקה, גם נעימה, לכל

ילדה וילד.

חרס- חרוסת.

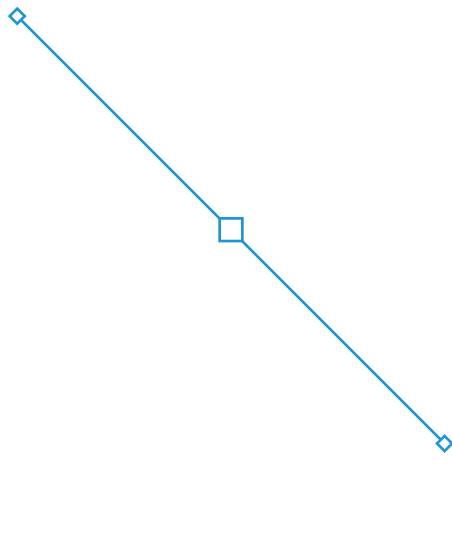

מצאו מילה משותפת לכל שלוש מילים

התשבי-	ישראל-	סוף-
הנביא-	חורין-	תיכון-
הגלעדי-	יעקב-	המלח-

אביב-	אמהות-
פסח-	רוחות שמים-
חרות-	כוסות-

מצוה-
שמורה-
עשירה-
עולה-
פסח-
תמיד-

יציאת מצרים

שנה את סדר האותיות במילים
הבאות ותקבל שמות- עצם
הקשורים ביציאת מצרים:

- א. באבי
- ב. נגשו
- ג. רותח
- ד. מוסיף
- ה. תאיצי- ממריץ
- ו. דם רב
- ז. תצום
- ח. יניס

החליפו את סדר האותיות במילים
הבאות ותקבלו שם עצם הקשור
בהגדה של פסח:

- א. קני מאפו
- ב. צמח
- ג. צביה
- ד. סוחרת
- ה. עזור
- ו. ספרך
- ז. תזרח
- ח. הצם

אכלו את המצה...

לפניכם שורה של מילים שבלעו את המילה מצה כך שנוצרה מילה חדשה.

דוגמא: __ מצה : ההיפך של בסיס כימי? תשובה: חומצה.

__ __ מצה = עשתה שרירים.

__ __ מצה = פיספוס.

__ __ מצה = חסכה.

__ __ __ __ מציה = מידע.

מצה __ __ = מכריזה.

__ מצ (ץ) - ה __ = הגבורה

__ __ __ __ מצה = ארוחה באמצע היום.

מצה __ __ = קריאת שמחה ולא רק של סוסים.

תשובות: התאמצה, החמצה, קימצה, אינפורמציה, מצהירה, אמ(צ)ץ הלב, אוכלים צהרים, מצהלות.

אכלו את המצה...

לפניכם שורה של מילים שבלעו את המילה מצה כך שנוצרה מילה חדשה.

דוגמא: __ מצה : ההיפך של בסיס כימי? תשובה: חומצה.

__ __ מצה = עשתה שרירים.

__ __ מצה = פיספוס.

__ __ מצה = חסכה.

__ __ __ __ מציה = מידע.

מצה __ __ = מכריזה.

__ מצ (ץ) - ה __ = הגבורה

__ __ __ מצה __ __ = ארוחה באמצע היום.

מצה __ __ = קריאת שמחה ולא רק של סוסים.

תשובות: התאמצה, החמצה, קימצה, אינפורמציה, מצהירה, אמ(צ)ץ הלב, אוכלים צהרים, מצהלות.

למען הסדר וטוב

חידונים ומשחקים